

Advokatfelleskapet Vest

Medlemmer av Den norske Advokatforening

sfagpost@statsforvalteren.no

alf.oddn@statsforvalteren.no

I kontorfellesskap:

Advokat Kjetil Mjaaland
mjaaland@advest.no
Org.nr. 924 058 501 MVA

Advokat Øystein Hus*
hus@advest.no
Org.nr. 923 836 233 MVA

Advokat Kristoffer Hovda
hovda@advest.no
Org.nr. 823 757 832 MVA

Advokat Ingebjørg Voster
voster@advest.no
Org.nr. 923 842 713 MVA

Advokat Line Aspøy
aspoe@advest.no
Org.nr. 923 840 192 MVA

Merknader til Lyse Kraft DA sin søknad om dispensasjon av 25.04.2024. fra verneforskrifter for opprusting og utvidelse av RSK kraftverkene

SAMMENDRAG

Lyse Kraft DA har søkt om dispensasjoner fra verneforskriften for Kvanndalen Landskapsvernområde med plantelivsfredning, Holmavassåno biotopvernområde og Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde med dyrelivsfredning. På vegne av grunneier Odd Kjos-Hanssens dødsbo, gnr. 68 bnr. 1 og gnr. 65 bnr. 2, Suldal kommune inngis merknader til Lyse Kraft DA sin dispensasjonssøknad av 25.05.2024.

I søknaden side 4 har Lyse listet opp 10 positive argumenter for den omsøkte utbyggingsløsningen. Grunneier bemerker at fremstillingen er ubalansert, da negative konsekvenser ved utbyggingen ikke er tatt med i oppstillingen. Konklusjonen «*Lyse kraft mener på denne bakgrunn at de aktuelle tiltakene klart vil bidra til å ivareta og styrke vesentlige samfunnsmessige interesser*» er etter grunneiers syn ikke forankret i en forsvarlig avveining av de ulike hensyn som taler for og imot utbygging.

Det er grunneiers syn at de negative følgene av omsøkt tiltak underkommuniseres:

- Fagrapport Hydrologi side 3: De «mest merkbare endringene» som beskrives i fagrapporten er ikke de sentrale effektene av tiltaket: «*For tema som er vurdert er det ikke forventet at det vil bli store negative endringer i forhold til slik som vassdragene har vært regulert. De mest merkbare endringene vil være knyttet til fyllingen av de berørte inntaksmagasinerne, og forventet reduksjon/ending i overløp fra inntaksmagasinerne som følge av økt driftsvannføring i kraftverkene i vassdraget. Det vil sannsynligvis bli noen endringer i isforholdene i magasinene som er direkte berørt av utbyggingsalternativene. Vanntemperatur vil i liten grad bli påvirket*».
- Det er manglende kunnskap om isforhold ved bruk av pumpekraftverk. Etter grunneiers vurdering er det ikke grunnlag for å konkludere at omsøkt tiltak vil ha Forbedret Påvirkning og Noe positiv konsekvens (+) for villrein i Kvanndalen Landskapsvernområde og Holmavassåno biotopområde (Fagrapport villrein side 4).
- I Fagrapport Hydrologi (side 3) står det at «*det vil ikke bli store negative endringer i forhold til slik som vassdragene har vært regulert*». For brukerne av Holmavatnet vil 5 meter senkning av LRV være et stort og merkbart naturinngrep, med store negative endringer for båtbruk, fiske, skjoldkrepss og ferdsele på isen. Garnfiske blir vanskeliggjort, og fiskebestanden vil bli negativt påvirket med dårligere vekst og vekststagnasjon.
- Dersom LRV i Holmavatnet senkes med 5 m vil Grunneiers næringsvirksomhet bli vanskeligere med reduserte muligheter for vintertransport over Holmavatnet. Utleie av jakt og fiske vil også bli mindre etterspurt siden villreinens levevilkår forverres og fisket vil være mindre attraktivt.

- Tabell 4.31 i OU side 119. Tabellen viser samlet konsekvens i Østre vassdrag innenfor områdene jordbruk, utmark, vann, skog og mineralressurser. Etter grunneiers syn vil påvirkningen for vann vil være «Foringet (--）」 og ikke som angitt «Ubetydelig (0)». Samlede konsekvenser for naturressurser bør derfor være «Noe negativ konsekvens».

VERNEFORSKRIFTER

Formålet med de ulike verneforskrifter er angitt slik i forskriftene;

Kvanndalen landskapsvernområde med plantelivsfredning

«Føremålet med landskapsvernet er å ta vare på eit særmerkt fjellområde med urørt natur, rikt planteliv, verdifulle stølsområde og beitelandskap og eldre og nyare kulturminne etter støling, heiebeiting, jakt fiske og fangst. Føremålet er også å ta vare på viktige leveområde for viltet, spesielt å sikre eit samanhengande fjellområde og delar av livsgrunnlaget for den sørlegaste villreinstamma i Europa.»

Holmevassåno biotopområde

«Føremålet med biotopvernet er å sikre viktige trekkveggar for villreinen i fjellområdet mellom Kvanndalen landskapsvernområde og Dyraheio landskapsvernområde.»

Setesdal Vesthei Ryfylkeheiane landskapsvernområde

«Føremålet med vernet er:

1. *Å ta vare på eit samanhengande, særmerkt og vakkert naturområde med urørte fjell, hei og fjellskogsområde med eit særmerkt plante- og dyreliv, stølsområde, beitelandskap og kulturminne.*
2. *Å ta vare på eit samanhengande fjellområde som leveområde for den sørlegaste villreinstamma i Europa*

MERKNADER

Grunneier vil innledningsvis bemerke at virkningen av utbyggingen som følge av søknad om konsesjon og vilkårsrevisjon for Røldal Suldal Kraftverk (RSK) ikke er tilstrekkelig utredet. Det kan for eksempel vises til Norconsults fagrapport Naturmangfold som del av konsekvensutredningene (siste avsnitt side 20) der det uttales:

«Det hefter vidare en god del usikkerhet ved om utreder faktisk forstår og evner å ta inn over seg alle aspekter ved en så omfattende utbygging som Røldal-Suldal-prosjektet vil være. Omfanget av anleggsvirksomheten kan også bli større enn det man har klart å forutse i konsekvensutredningen. Det vil også være flere mindre tekniske løsninger som vil være i spill helt frem til endelig byggestart. Noen ganger kan selv små justeringer av tekniske planer få betydelige følger for naturen. En usikkerhetsfaktor som alltid er med i slike utbygginger er knyttet til tiltakets påvirkning på grunnvannstand og overflatehydrologi. Dette er tiltak som må følges opp i vidare planlegging.»

Lyse Kraft DA har ved søknaden vist til (side 1 første avsnitt) at myndighetene indikerer et effektunderskudd på 5000 MW i løpet av den kommende 10-års perioden og at «Oppgradering av kraftverkene i Røldal-Suldal kan bidra med 10-15% av dette uten nye store naturinngrep. [vår understreking] Etter grunneiers syn vil utbyggingen ha store konsekvenser for naturmangfoldet. Det vises til følgende:

Villrein

Grunneier vurderer at tiltaket vil ha negative konsekvenser for villrein, og at dispensasjonssøknaden i liten grad belyser dette. Det fremgår av fagrapport villrein side 3 at mange av de viktige trekkorridorene i leveområdet allerede er sterkt påvirket av inngrep og forstyrrelser. Videre fremgår det av rapporten side 4 at Holmavatnet-Kjelavatnet-Langeidvatnet sommer- og høstbeite området har «Svært stor verdi», men vil bli «Noe forringet». Konsekvensen er angitt til Middel Konsekvens (--). Det samme gjelder for Blåsjø-E134 vinterbeite området. Samlet konsekvens for villrein er «Noe negativ konsekvens».

Fagrapporten side 26 viser til at både Hardangervidda og Setesdal – Ryfylkeheiene gis klassifisering «Dårlig kvalitet» etter kvalitetsnormen for villrein. Hverken Setesdal – Ryfylke eller Hardangervidda oppfyller dermed kvalitetsnormens overordnede målsetting om minst middels kvalitet i villreinområdene.

Det ble utarbeidet et Utkast til tiltaksplan for villrein i desember 2023. I fagrapporten side 26 er det vist til at «Målet med tiltaksplanen er å oppnå *minimum middels kvalitet* i de to villreinområdene ved neste klassifisering etter kvalitetsnormen i 2025.» Grunneier bemerker at omsøkt tiltak vil medføre ytterligere forverring av villreinens levevilkår. Konesjonssøknaden belyser ikke hvordan omsøkte tiltak vil innvirke på Utkastet til tiltaksplan for villrein.

Fagrapport villrein side 49, første avsnitt viser til at «Over Tverråno mellom Djupetjørnane og Litlavatnet er det registrert trekkorridorer med helårlig funksjon for villrein». Videre fremgår det av fagrapporten side 55 at pumpekraftverket vil medføre mer oppsprukket is og «Det vil bidra til å redusere villreinens muligheter for å trekke over isen på Holmavatnet vinterstid etter utbygging.» Grunneier bemerker at en tredobling av vannføringen i elven på denne strekningen vil trolig påvirke bruken av trekkorridoren. Grunneier viser også til at reduksjon av LRV i Holmavatnet, sammen med virkningen av pumpekraftverket vil medføre dårlige isforhold; og følgelig redusere villreinens muligheter for å trekke over isen på Holmavatnet vinterstid.

Det er manglende kunnskap om isforhold ved bruk av pumpekraftverk. Dispensasjonssøknaden beskriver ikke villreinens nåværende bruk av isen på Holmavatnet som trekkveg. Etter grunneiers vurdering er det ikke grunnlag for å konkludere at omsøkt tiltak vil ha Forbedret Påvirkning og Noe positiv konsekvens (+) for villrein i Kvanndalen Landskapsvernområde og Holmavassåno biotopområde (Fagrapport villrein side 4).

Utbyggingsplan – anleggsperioden (OU side 61 og 108)

Utbyggingen antas samlet sett å skje over en periode på inntil 6 år. Anleggsperioden, midlertidige inngrep og virkningen av disse er i liten grad beskrevet. Da midlertidige inngrep vil vare i mange år er det sentralt at også virkningene av dette belyses, inklusiv villreinens trekkorridorer.

Holmavatnet

Holmavatnet som vannvei ved senkning av LRV

I søknaden har Lyse fremstilt det som at økt regulering av Holmavatnet er en forutsetning for at Isvatnet skal ha en naturlig avrenning mot Tverråno. Økningen i magasinvolumet med 5 m lavere LRV er 25 Mm³, mens avrenning fra Isvatnet utgjør bare 12 Mm³.

I Fagrapport Hydrologi (side 3) står det at «*det vil ikke bli store negative endringer i forhold til slik som vassdragene har vært regulert*». For brukerne av Holmavatnet vil 5 meter senkning av LRV være et stort og merkbart naturinngrep, med store negative endringer for båtbruk, fiske, skjoldkreps og ferdsel på isen.

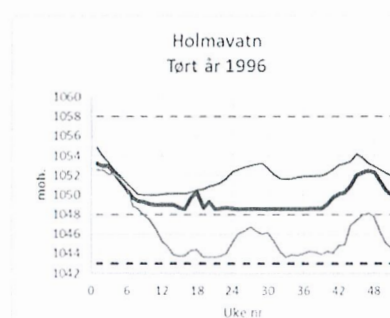
Konsekvensene for båttransport i Holmavatnet er betydelig undervurdert når vannstanden er under gammel normalvannstand på 1053,5 moh. I Fagrapport naturressurser side 53 uttales «*Også for de som benytter båt til tilkomst til jaktområder og fiske på Holmavatnet kan en endring i fyllingsmønster og senking av LRV medføre ulemper knyttet til å få båter opp og ned fra vannet. Det bemerkes likevel at magasinet allerede reguleres 10 m i dag*».

Dagens LRV er 4,5 m under gammel normalvannstand. Forslaget er nå å doble denne avstanden til 9,5 m. Konklusjonen i fagrapporten om at «*senkning av LRV likevel ikke er ventet å påvirke utmarksressursene i særlig grad*» er feil. Tilgjengeligheten til disse ressursene vil bli svekket.

Figur i Fagrapport Hydrologi side 86:

Figuren viser at vannstanden i tørre år vil kunne være lavere enn gammel normalvannstand på 1053,5 moh gjennom hele året dersom LRV senkes med 5 m.

I fbm damforsterkningen i 2018-19 ble Holmavatnet tappet ned under gammel normalvannstand. Dette avdekket strandsoner med gjørme som gjorde at det kun var mulig å bruke båt «i tørre perioder». Det var ikke mulig å sette ut eller trekke opp båt i perioder med nedbør eller etter nedbør. Grunneier har erfart at normal båtbruk med tilhørende fiske er ikke mulig når vannstanden i Holmavatnet er under gammel normalvannstand.

Figur 5-117 Sammenligning av magasinfylling

Videre vil senkningen av LRV ha svært negative konsekvenser for jakt og fiske. Garnfiske blir vanskeligjort, og fiskebestanden vil bli negativt påvirket med dårligere vekst og vekststagnasjon blant annet ved at skjoldkrepsen forsvinner som fiskens viktigste næringsgrunnlag.

I dag brukes Holmavatnet som vannvei og til fiske for grunneiere og grunneiers næringsvirksomhet (utleie av jakt, fiske og sauebeite). Lavere LRV gir ikke bare praktiske utfordringer for grunneiere som fisker eller ferdes med båt på magasinet, men vil gjøre det nærmest umulig å bruke båt på Holmavatnet når vannstanden er lavere enn gammel normalvannstand pga gjørmen som finnes overalt i strandsonen.

Fiskebestanden

Dispensasjonssøknaden har i liten grad omtalt påvirkningen på fiskebestanden i Holmavatnet. Det er dokumentert at en kan forvente betydelig mindre av krepsdyrarter som ørreten lever av dersom LRV senkes. I søknaden om vilkårsrevisjon (side 35) er det fastslått at «*Det vil i sin tur resultere i dårligere vekst og vekststagnasjon*».

Det står på OU side 99 at omsøkt tiltak vil ha «*Stor konsekvens (---)*» for leveforhold for vannplanter og organismer dersom LRV senkes, noe som igjen vil føre til dårligere mat tilfang for ørret.

Kondisjonen på ørreten i Holmavatnet er i dag bedre enn ørreten i Sandvatnet. Det kan være flere årsaker til dette, men det er mer tilgang på skjoldkreps i Holmavatnet siden regulerings høyden er mindre enn i Sandvatnet. Dersom LRV i Holmavatnet senkes med 5 m vil det forverre kondisjonen på ørreten og i neste omgang gjøre næringsvirksomheten (utleie av jakt og fiske) mindre etterspurt siden fisket vil være mindre attraktivt.

I OU Side 96 Tabell 4-9: er konsekvensen for Holmavatnet angitt å være «Noe negativ konsekvens». Grunneier bemerker at det her er «Stor negativ konsekvens». Det vises her også til Fagrapport fisk, ferskvannsorganismer og vannmiljø:

- Side 55: «Kvaliteten på ørreten var god» og at det var «en relativt stor andel naturlig rekruttert fisk».
- Side 78: «... ørreten i Holmavatnet har relativt god tilgang til næringsdyr (vårfluer, linsekreps og skjoldkreps). Krepssdyr (linsekreps og skjoldkreps) er viktig del av dietten».
- Side 4 i samme fagrapport «En 15 m regulerings sone overstiger tålegrensen til flere bunnlevende organismer. Fisken vil miste noe av næringsgrunnlaget i tillegg til at enkelte gyteområder vil være utilgjengelig».
- Side 111 i samme fagrapport «En senkning ned til 15 meter vil endre tilstanden for støtteparameteren for hydrologi på fisk, fra dårlig til svært dårlig der grenseverdien er 12 m regulerings sone. Senkningen ligger under kalkulert tålegrense for vårfluer, snegler og marflo. I dag ligger tilstanden for fisk på god i Holmavatnet basert på CPUE, men med en nedgang i både næringstilgang og gyteområder kan denne forringes».
- Side 113 i samme fagrapport: Holmavatnet får «Stor negativ konsekvens» (---). Grunneier bemerker her at det er dårlig sammenheng med tabell i samme rapport side 4 som samlet setter konsekvens til «Middels negativ konsekvens».

Isforholdene på Holmavatnet

Om isforholdene etter senkning av LRV fremgår følgende

- Fagrapport hydrologi side 103 punkt 7.3.3.
«I hvor stor grad isforholdene på og langs regulerings sonen i Holmavatnet vil endre seg som følge av utbyggingen er vanskelig å fastslå basert på foreliggende kunnskap. Det forventes større grad av oppsprekking og råker i strandsonen i magasinet som følge av større vannstandsvariasjoner vinterstid.»
- Fagrapport hydrologi side 19:
«Dersom det kommer noen intense tilsigsrunder på vinteren, er det nok disse som vil kunne gi størst endring fra dagens kjøremønster, der en i stedet for å produsere vannet nedover i vassdraget, heller har et ønske om å pumpe det oppover.»
- Fagrapport hydrologi side 96; punkt 7 Isforhold:
Generelt: «Isen vil være dårligere enn på uregulerte vann; spesielt ved inntak og utløp av overføringstuneller. Der kraftverksutløpet går ut i en islagt innsjø, dannes det som regel en råk. Det vil kunne være i) oppsprukket is langs land, ii) tynn is langs land, iii) ufarbart om våren, iv) oppsprekking og overvann kan bli omfattende og utfordrende å krysse regulerings sone ved veksling mellom tapping og fylling, v) usikker is pga. strømnings hastighet og vi) åpne områder/råker nær tunnelutløp.»

Grunneier bemerker at verken fagrapporten eller OU inneholder konkrete vurderinger av lokale isforhold i Naustdalsbassenget (mellom Naustdalen, Naustdalsholmen og Naustdalsneset), rundt Naustdalsneset eller for Holmavatnet. Etter grunneiers syn vil endrede isforhold sannsynligvis medføre at isen ikke lenger kan brukes til ferdsel. Grunneier på 68/1 har behov for snøskuter transport over vatnet på seinvinteren i fbm forhåndslagring av salt for sauebeitet samt leveranser av ved, proviant og utstyr til jakt utleiehytte ved Isvatnet.

Endrende isforhold som nevnt ovenfor vil også redusere villreins muligheter for å trekke over isen på Holmavatnet vinterstid. Det er også sannsynlig at endring i isforholdene vil medføre at kvisteløypen som i dag går fra Holmavasshytta til Pytten må legges om. Dersom en ny rute krysser Holmavassåno så vil dette være negativt for villreinen.

Inntak i Naustdalsbassenget

Det er planlagt et nytt inntak i Naustdalsbassenget på 1040 moh. Det nye inntaket vil være kun 3 meter under LRV, ha en diameter på 6 meter og ha et maksimalt vanninntak på 30 m³/s og utløp på 25 m³/s. Ved tapping eller pumping vil svært store vannmengder forflyttes på kort tid. Holmavatnet kan da stige/synke 25 cm/døgn (ved HRV eller LRV?). (Fagrapport Hydrologi s 83).

Virkingen av et slik inntak i Naustdalsbassenget er ikke utredet. Vil det bli en permanent virvel over inntaket ved lav vannstand? Vil det være trygt å ferdes med båt over inntaket når vannstanden er nær LRV? Det må redegjøres for hvordan strømmene rundt inntaket blir ved lav vannstand. Det må fremgå hvorvidt det er trygt å kjøre med båt over inntaket ved vannstand nær LRV, og også hvor høyt Holmavatnet må være for at det skal være trygt å ferdes med båt over inntaket.

Anleggsvei til Holmavatnet

Det fremgår av søknaden side 17 at: «Lyse Kraft vil vurdere fjerning av eksisterende anleggsvei fra Sandvatnet til Holmavatnet som et mulig tiltak for å gjenopprette full økologisk funksjonalitet.»

Grunneier ønsker ikke at eksisterende anleggsvei til Holmavatnet fjernes da denne er av betydning for eiendommens drift. Også RSK vil ha behov for veien til Holmavatnet f.eks i fbm utsetting av fisk. Helikoptertransport er ikke noe godt alternativ.

Grunneier stiller seg positiv til tiltak som reduserer trafikken på anleggsveien; f.eks. betydelig strammere nøkkelregime og/eller ved at bommen flyttes til avkjørsel til lukehuset ved Sandvatnet. Det bemerkes at håndgivelsen fra 1962 angir at grunneier (dvs. Kjos-Hansen) ble gitt vederlagsfri rett til å benytte de veier som ble anlagt.

Stavanger 30. september 2024

Øystein Hus
Advokat

Ingeborg Voster
Advokat